

## Politická doporučení

- Občanská společnost a další zúčastněné strany a aktéři ze zemí střední a východní Evropy jsou připraveni zapojit se do transformace energetiky a měli by se podílet na tvorbě plánů a politik.
- Vlády států ze střední a východní Evropy by měly v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky podporovat cíle EU v oblasti ochrany klimatu do roku 2030 snížit emise minimálně o 65 %.
- Veškerá prováděcí politika EU by měla být v souladu s vědou a cílem Pařížské dohody zamezit nárůstu teploty nad 1,5 °C.
- Aby se dekarbonizovala všechna hospodářská odvětví, je třeba podpořit ambiciózní výdajový cíl minimálně 40 % finančních prostředků EU vyčleněných na ekologickou a spravedlivou transformaci, bez možnosti poskytovat dotace na fosilní paliva.
- Aby financování EU mělo maximální vliv - a to jak na to, aby navýšilo ambice v oblasti klimatu, tak zajistilo udržitelné ekonomické oživení, musí všechny členské státy zaměřit své aktuální rozpočtové plány pro jednotlivé regiony a odvětví na klimatickou neutralitu.
- Pokud budou prostředky EU využívány rozumně k tomu, aby zacelily mezery v národních klimaticko-energetických plánech (NKEP), včetně masivních investic do obrovského nevyužitého potenciálu energeticky účinných budov, vlastních zdrojů obnovitelné energie a klimaticky neutrální mobility, mohly by zajistit jak ekologické ekonomické oživení, tak zvýšit ambice regionu střední a východní Evropy v oblasti ochrany klimatu.

## Úvod

Do konce roku se musí Evropská unie dohodnout na tom, o kolik zvýší svůj klimatický cíl pro rok 2030. Vedoucí představitelé EU budou o celkových ambicích EU v oblasti klimatu diskutovat na svém příštím zasedání, které proběhne ve dnech 10. – 11. prosince.

Nacházíme se ve stavu klimatické nouze. Pokud v následujícím desetiletí zásadně nezrychlíme tempo, jakým přijímáme opatření v oblasti klimatu, čeká nás globální nárůst teploty o více než 3 °C do konce století. Podle nejnovějších dostupných vědeckých poznatků a principu spravedlnosti OSN by měla EU souhlasit s cílem snížit emise do roku 2030 alespoň o 65 % v porovnání s rokem 1990.

Nalézt shodu bude náročné. Členské státy EU musí společný cíl přijmout jednomyslně. Několik zemí, zejména ze střední a východní Evropy (SVE), ještě musí podpořit navrhovaný cíl Evropské komise v oblasti klimatu do roku 2030 ve výši alespoň 55 %, který už má podporu velké většiny členských států EU. Některé z hlavních zemí, které jsou zatím na vážkách, včetně Polska a Bulharska, zdůraznily, že je potřeba lépe porozumět tomu, jak zvýšené ambice v oblasti klimatu dopadnou na jednotlivé země. Hlavním cílem tohoto briefingu je zdůraznit výhody vyšších ambic EU v oblasti klimatu a ukázat, že cíle EU v oblasti klimatu snížit emise o nejméně 55 % je žádoucí, přínosný a proveditelný.

# 1. Podpora SVE pro odvážnější politiku v oblasti klimatu získává na síle

Velká většina občanů EU považuje změnu klimatu za vážný problém a 92 % z nich souhlasí s tím, že emise skleníkových plynů by se měly snížit na minimum [1]. V minulých šesti měsících občané, odborníci, firmy, aktéři občanské společnosti a místní úřady ze zemí střední a východní Evropy na národní a evropské úrovni volali po ekonomickém a společenském restartu, který by bral na vědomí také klima.

Dne 16. června v otevřeném dopise adresovaném vedoucím představitelům Evropské unie vyzvala koalice starostů včetně primátorů Bratislavy, Budapešti, Prahy a Varšavy k rychlejšímu snižování emisí skleníkových plynů zvýšením cíle EU do roku 2030 ze 40 % na 55 %.

Dne 5. října více než 180 zástupců organizací a občanské společnosti, firem, měst, místních a regionálních iniciativ a akademické sféry ze střední Evropy zaslalo dopis předsedům vlád České republiky, Slovenska, Maďarska, Polska, Rumunska a Bulharska, v němž vyzývá EU, aby zvýšila ambice v oblasti klimatu do roku 2030 alespoň na 65 %, zajistila sociální spravedlnost a zlepšila stav životního prostředí.

O týden později v otevřeném dopise adresovaném předsedovi Rady EU a předsedovi Evropské rady požadovali starostové a primátoři 58 měst z celé Evropy, včetně Polska, Litvy, Estonska a Slovinska, cíl minimálně 55 % v rámci celé EU i právně závazné cíle na úrovni členských států, s cílenější podporou EU nabízenou městům, která přijala ještě přísnější závazky na snížení emisí o 65 %.

Tato hlasitá a široká podpora vyšších ambicí v oblasti klimatu od místních aktérů v regionu dává politickým činitelům jasný signál, aby přijali veškerá opatření nezbytná k zastavení změny klimatu. Abychom v souladu s cílem Pařížské dohody zamezili růstu teploty nad 1,5 °C a nastavili rámec pro udržitelné ekonomické oživení v EU, potřebujeme ambiciózní politické cíle v oblasti klimatu. Toho lze dosáhnout pouze zvýšením klimatického cíle do roku 2030 na nejméně 65% snížení emisí oproti roku 1990.

## Situace v jednotlivých zemích

- Bulharsko: nedávno zveřejněná studie ukazuje, že co se problémů souvisejících se zdravím týče, se 80 % bulharských respondentů obává změny klimatu, více se Bulhaři obávají pouze znečištění ovzduší (91 %). Zároveň 78 % respondentů se domnívá, že vláda v ochraně životního prostředí nekoná dostatečně! [2]
- Rumunsko: 84 % populace věří, že je důležité, aby vlády členských států přijaly ambiciózní cíle pro rozvoj obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti, 71 % si myslí, že vláda pro ochranu životního prostředí nedělá dost!
- Polsko: 87 % populace věří, že je důležité, aby vlády členských států přijaly ambiciózní cíle pro rozvoj obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti
- Maďarsko: 97 % populace věří, že je důležité, aby vlády členských států přijaly ambiciózní cíle pro rozvoj obnovitelných zdrojů, 93 % pro energetickou účinnost, Centrální banka Maďarska pokládá nutnost konat v oblasti ochrany klimatu v souladu s. [3]
- Slovensko: 89 % slovenské populace věří, že je důležité pro vlády členských států nastavit ambiciózní cíle pro rozvoj obnovitelných zdrojů a 88 % totéž pro oblast energetické účinnosti
- Česko: 87 % české populace souhlasí s tím, že je důležité snižovat emise za účelem ochrany krajiny před suchem, smogem a usychajícím lesy. [4]

[1] [https://ec.europa.eu/clima/citizens/support\\_en](https://ec.europa.eu/clima/citizens/support_en)

[2] [https://ec.europa.eu/clima/citizens/support\\_en](https://ec.europa.eu/clima/citizens/support_en)

[3] <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getSurveydetail/instruments/special/surveyky/2257>

[4] [https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/pruzkum-median-koronavirus-sucho-ekonomicka-krize\\_2004260702\\_dok](https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/pruzkum-median-koronavirus-sucho-ekonomicka-krize_2004260702_dok)

<https://www.mnb.hu/letoltes/green-finance-in-hungary-consultation-paper.pdf>

[https://ec.europa.eu/clima/citizens/support\\_en](https://ec.europa.eu/clima/citizens/support_en)

[https://www.zazemiata.org/wp-content/uploads/2020/06/CAF-YouGov-PPT\\_Bulgaria.pdf](https://www.zazemiata.org/wp-content/uploads/2020/06/CAF-YouGov-PPT_Bulgaria.pdf)

## 2. Rychlá a odvážná opatření v oblasti klimatu se vyplatí

Ambicióznější cíl pro rok 2030 je žádoucí, protože přinese benefity v mnoha dalších oblastech. Zabrání se tím vysokým ekonomickým nákladům a významně se tím zlepší znečištění ovzduší a veřejné zdraví, sníží se energetická chudoba, posílí energetická bezpečnost, zmodernizuje se průmysl, vzroste konkurenceschopnost, posílí mobilita a vzniknou nová pracovní místa.

Oblasti střední a východní Evropy jsou již dnes silně ovlivněny změnou klimatu, například extrémními povětrnostními jevy, povodněmi, suchem, nedostatkem vody, což v důsledku vede k významnému ekonomickému zatížení. Očekává se, že tyto dopady na kvalitu života a blahobyt společnosti budou v polovině století v rámci EU dosahovat 175 miliard EUR ročně.

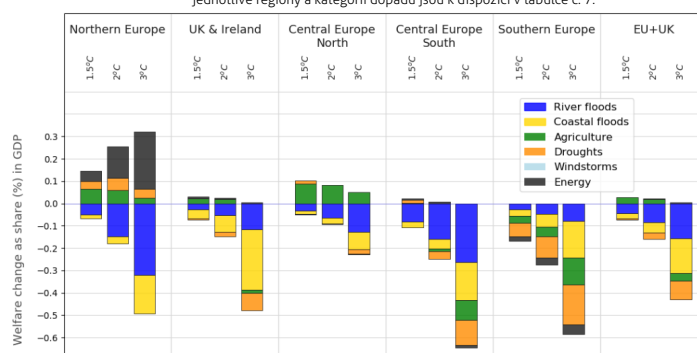
Ve scénářích růstu globálního zvýšení teploty o 2 °C až 3 °C se dopady na kvalitu života a společenský blahobyt (% HDP) odhadují několikanásobně vyšší v jižní části střední Evropě a jižní Evropě, přičemž v oblasti střední Evropy se bude soustředit přibližně 60 % těchto ztrát. [5] Zelené investice do ekonomického oživení, posílené potřebou překonat pandemii COVID-19, mohou pomoci těmto nákladům zabránit.

Zelené oživení může navíc přinést značné sociálně-ekonomické výhody, zejména vytvořit tolik potřebná pracovní místa a další ekonomické benefity. Odhaduje se, že transformace energetiky v Evropě do roku 2050 vytvoří minimálně 2,7 milionu nových pracovních míst v odvětví obnovitelných zdrojů. [6] Každý milion dolarů investovaný do technologií, které zajistí energetickou transformaci, poskytuje tříkrát více pracovních míst než investice do fosilních paliv. Intenzita práce všech technologií, které souvisí s transformací energetiky, je přibližně 10 pracovních míst na jeden dolar investovaný v Evropské unii. Co se vzniku pracovních míst týče, skýtá podle zprávy Společného výzkumného střediska EU (JRC), obnovitelná energie velký potenciál také v uhelných regionech dotčených koncem těžby uhlí.

Navíc v porovnání se scénářem „vše při starém“, podle nějž by se v roce 2050 45–70 % uhlí potřebného pro výrobu elektřiny dovážela, by diverzifikace energetického mixu posílila energetickou bezpečnost a zajistila nejvyšší úroveň energetické nezávislosti. [7]

Čas je zásadní, okamžité zvýšení investic by mohlo vést k tomu, že výroba obnovitelné energie bude růst pětkrát rychleji. Země střední a východní Evropy navíc mají díky tomu, že tato opatření oproti jiným státům mohou realizovat později, ještě větší příležitost na expanzi trhu s využitím nejnovějších, inovativních a nákladově efektivních technologií. V regionu existují obrovské nevyužité potenciály, zejména v oblasti energetické účinnosti budov, podpory obnovitelné energie a dopravních služeb. Využitím těchto příležitostí by země střední a východní Evropy mohly zlepšit veřejné zdraví, kvalitu života, ekonomickou prosperitu svých občanů a přinést pozitivní výsledky v oblasti klimatu. [8]

Změna společenského blahobytu (% HDP) daná vybranými dopady změny klimatu, bez započítané smrtelnosti, pro EU a VB a pro jednotlivé makroregiony EU (severní Evropa, VB a Irsko, sever střední Evropy, jih střední Evropy, Jižní Evropa, EU+VB) a tři stupně globálního oteplování. Výsledky představují změnu s ohledem na současný stav ekonomiky. Číselné hodnoty pro jednotlivé regiony a kategorie dopadu jsou k dispozici v tabulce č. 7.



Source: PESETA IV, 2020.

Source: <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv/economic-impacts>

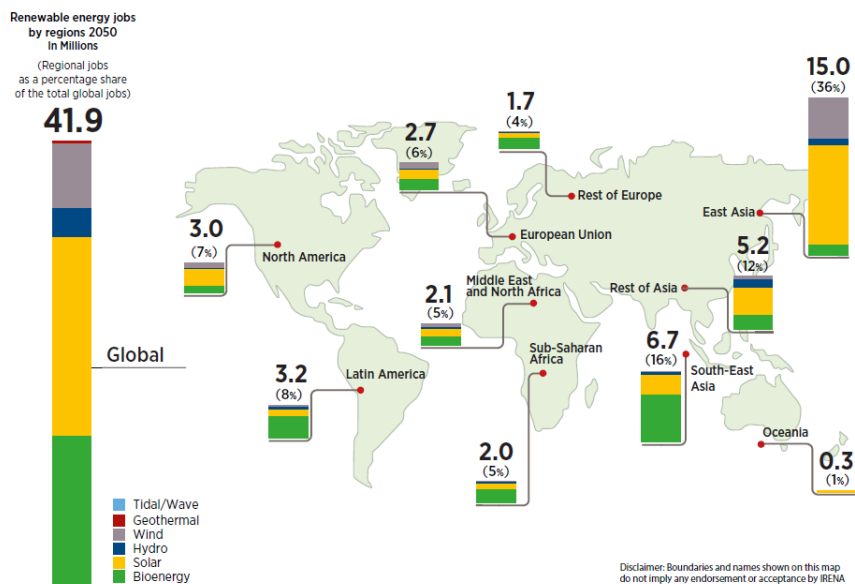
[5] [https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC120452/pesetaiv\\_task\\_14\\_economic\\_analysis\\_final\\_report.pdf](https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC120452/pesetaiv_task_14_economic_analysis_final_report.pdf)

[6] [https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2020/Feb/IRENA\\_Transition\\_jobs\\_2020.pdf](https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2020/Feb/IRENA_Transition_jobs_2020.pdf)

[7] <https://forum-energie.eu/en/analizy/polska-energetyka-2050-4-scenariusze>

[8] <https://www.corporateleadersgroup.com/reports-evidence-and-insights/publications/publications-pdfs/cee-energy-transition-report.pdf>

Pracovní místa v odvětví obnovitelných, která vzniknou v jednotlivých světových regionech v souvislosti s transformací energetiky.



## Situace v jednotlivých státech SVE [9]

- **Bulharsko:** Podle predikcí Světového ekonomického výhledu se budou celkové dopady změny klimatu na blahobyt společnosti v rozmezí 1 procenta HDP v roce 2050 v optimistickém scénáři a 3,5 procenta ve scénáři pesimistickém.
- **Rumunsko:** Celkový technický potenciál mořských větrných elektráren se vyrovná současné celkové instalované kapacitě Rumunska (22 GW). Větrná obnovitelná energie by tak teoreticky mohla nahradit projekty na zemní plyn, které jsou v současnosti zastavené.
- **Polsko:** Ministerstvo životního prostředí odhaduje, že náklady škod způsobených projevem extrémního počasí, které souvisí se změnou klimatu, vzrostou z 12 miliard € v letech 2001-2010 na 48 miliard € v letech 2011-2030. 81 tisíc nových pracovních míst může přinést výroba elektrovozidel anebo 24 tisíc ve stavebnickém odvětví.
- **Maďarsko:** Podle nedávno zveřejněné studie by maďarský růst HPD mohl být v roce 2030 o 4 % vyšší, pokud by dnes země přijala ambiciózní opatření v oblasti zeleného ekonomického oživení.
- **Slovensko:** Podle zveřejněné studie by ambiciózní opatření v oblasti zeleného ekonomického restartu do roku 2023 přinesou 34 tisíc nových zaměstnaneckých pozic na plný úvazek a umožnit návrat v oblasti zaměstnanosti a ekonomické aktivity na úroveň před propuknutím pandemie covid-19 za tři roky.
- **Česko:** Podle dostupné studie by ambiciózní opatření v oblasti zeleného ekonomického restartu mohla zvýšit dlouhodobou zaměstnanost a do roku 2030 vytvořit 41 tisíc nových pracovních míst na plný úvazek.

[9] PL: <https://www.wwf.eu/?uNewsID=961391> <https://www.wwf.eu/?uNewsID=353783> BG: <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/bulgaria/adaptation> CZ, SK and HU: [https://www.e3me.com/wp-content/uploads/2020/11/2020nov\\_visegrad\\_green\\_recovery\\_working\\_paper.pdf](https://www.e3me.com/wp-content/uploads/2020/11/2020nov_visegrad_green_recovery_working_paper.pdf) RO: [https://www.ceps.eu/download/publication/?id=30608&pdf=PI2020-26\\_Black-Sea-offshore-wind-power.pdf](https://www.ceps.eu/download/publication/?id=30608&pdf=PI2020-26_Black-Sea-offshore-wind-power.pdf)

### 3. Financovat spravedlivou transformaci je možné

Přijmout ambiciózní cíl ochrany klimatu pro rok 2030 je přínosné i proveditelné. Navzdory tomu, že všechny země střední a východní Evropy nesdílejí společný přístup k politice ochrany klimatu a energetické politice, čelí podobným výzvám hospodářského a environmentálního rozvoje. Těmi jsou dědictví postsocialistického těžkého průmyslu, vysoký podíl uhlí a zemního plynu v energetických mixech zemí střední a východní Evropy nebo potřeba významných investic do strukturální transformace, které umožní dosáhnout klimatické neutrality nejpozději do roku 2050.

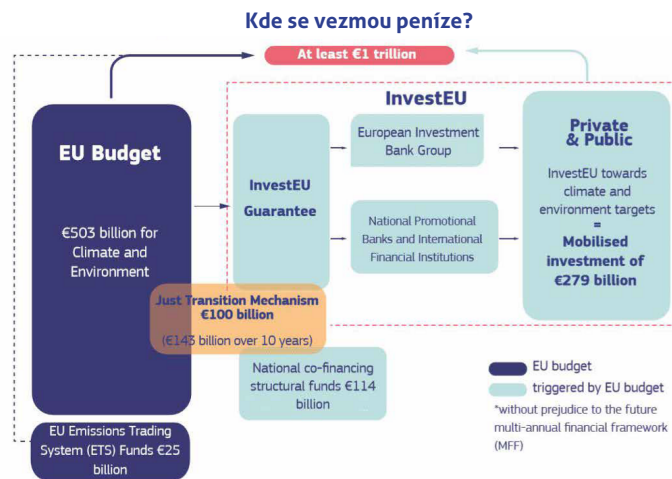
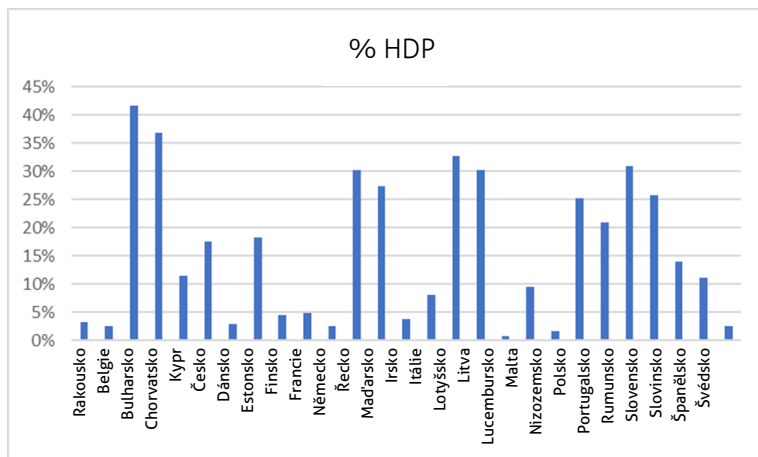
Současné cíle zemí SVE v oblasti klimatu a energetiky, stejně jako politické strategie, opatření a investice plánované do roku 2030, jež jsou součástí národních klimaticko-energetických plánů (NKEP) těchto zemí, zatím tuto naléhavě potřebnou změnu neumožňují. Naopak, hodnocení NKEP provedené Evropskou komisí [10] odhaluje málo ambiciózní cíle do roku 2030 v oblasti obnovitelných zdrojů energie a energetické účinnosti, obecně nízké využití obnovitelné elektřiny, které v Bulharsku, České republice a Rumunsku dokonce klesá; navýšení plynové a jaderné kapacity; v Polsku, České republice, Bulharsku a Rumunsku se neplánuje téměř žádné snížení produkce uhlí; a nedostatečná opatření pro udržitelnou mobilitu, elektrifikaci dopravy a energetickou účinnost budov v celém regionu.

Takto málo ambiciózní výdaje na ochranu klimatu jsou v ostrém protikladu s tím, co tvrdí a na co si stěžují některé zmíněné země v souvislosti s vysokými náklady na klimatickou neutralitu a zvýšení ambicí v oblasti klimatu do roku 2030.

#### 3.1 Peníze jsou

Aktuální rozpočet EU na období 2021–2027, který kombinuje nový Víceletý finanční rámec (VFR) a zvláštní program pro ekonomické oživení v rámci covidového ozdravného balíčku EU nové generace (NextGenerationEU - NGEU), nabízí bezprecedentní škálu příležitostí, jak si v ochraně klimatu a energetice klást ambicióznější cíle. Umožňuje financovat opatření nezbytná k realizaci vyšších cílů v oblasti ochrany klimatu a energetiky, které jsou v souladu s trajektoriemi klimatické neutrality.

Rozpočtové zdroje EU z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) a Fondu soudržnosti (FS), Společné zemědělské politiky (SZP) a Fondu spravedlivé transformace (JTF), stejně jako covidový balíček pro ekonomické oživení EU nové generace (NGEU), z nichž mají být financovány jednotlivé transformace, jsou významné. Všechny fondy EU [11] budou vypláceny v průběhu let 2021–2027 a jejich součet za toto období tvoří mezi 25-42 % ročního hrubého domácího produktu Bulharska, Chorvatska, Řecka, Maďarska, Lotyšska, Litvy, Polska, Rumunska a Slovenska. [12] V případě České republiky se jedná o 17 % HDP. Tyto významné finanční zdroje budou mít státy střední a východní Evropy k dispozici pod podmínkou, že přijmou opatření v oblasti ochrany klimatu: 30 % z Víceletého finančního rámce, včetně 37 % z Fondu obnovy, se musí vyčlenit na „zelenější nízkouhlikovou Evropu“. Je však na členských státech, aby v příštích měsících rozhodly, jaká opatření chtějí v období 2021–2027 financovat.



[10] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1600328628076&uri=COM:2020:564:FIN>  
 [11] The sum of the Structural Funds, the Common Agricultural Policy, the Recovery and Resilience Facility (grants), the Just Transition Fund, the Modernisation Fund, the ETC auction revenue  
 [12] <http://www.caneurope.org/docman/climate-finance-development/3599-funding-climate-and-energy-transition-in-the-eu/file>

\*The numbers shown here are net of any overlaps between climate, environmental and Just Transition Mechanism objectives.  
 Source: <https://medium.com/ecajournal/climate-change-action-and-the-new-mff-earmarking-climate-financing-in-times-of-the-covid-19-4df05a4a87be>

## 3.2 Čas je zásadní

Toto nové investiční období se setkává s posledním investičním cyklem do infrastruktury předtím, než bude muset EU dosáhnout klimatické neutrality: dnes přijatá energetická rozhodnutí určí, která infrastruktura bude vybudována v nadcházejícím desetiletí, a stanoví, jak budou energetické systémy vypadat za 30–40 let.

Národní klimaticko-energetické balíčky bude třeba neustále zlepšovat, počínaje odstraněním mezer a vycházejíc z velkého, dosud nevyužitého potenciálu domácích obnovitelných zdrojů energie, energetické účinnosti v budovách a mobilitě, v nichž dosud investice zaostávaly. S ohledem na úlohu fondů EU v rámci evropského financování a ještě více v kontextu Zelené dohody pro Evropu (EGP) bude u nových plánů výdajů zásadní, aby fondy EU pro rok 2021-2027 směřovaly k dosažení klimatické neutrality.

### Situace v jednotlivých státech SVE [13]

- **Bulharsko:** Nový bulharský národní klimaticko-energetický plán naznačuje, že fosilní paliva budou v roce 2030 pokrývat 40 % energetické spotřeby s minimální změnou instalovaného výkonu obnovitelných zdrojů. Součet všech dostupných fondů EU pro období 2021-2027 činí 42 % ročního rozpočtu Bulharska, vůbec nejvyšší procentuální podíl ze všech států SVE, díky kterému je možné podpořit ambicióznější investiční plány.
- **Rumunsko:** Zatímco všechny prostředky z fondů budou proplaceny v období 2021-2027, součet všech dostupných fondů EU pro období 2021-2027 činí 31 % ročního rozpočtu Rumunska.
- **Polsko:** Na základě nového polského národního klimaticko-energetického plánu bude mít Polsko v roce 2030 zdaleka nejšpinavější elektřinu (566 gCO<sub>2</sub>/kWh). Polsko obdrží největší podíl z nových strukturálních fondů (77.2 miliard €), přičemž součet všech dostupných fondů EU pro období 2021-2027 se bude rovnat 25 % polského ročního HDP.
- **Maďarsko:** Na základě nového maďarského národního klimaticko-energetického plánu bude mít Maďarsko v roce 2030 druhý nejnižší podíl elektřiny obnovitelných zdrojů ve spotřebované elektřině (méně než 20 %). Součet všech dostupných fondů EU pro období 2021-2027 se bude rovnat 27 % maďarského ročního HDP, díky kterým bude možné podpořit ambicióznější investiční plány, včetně instalace obnovitelných zdrojů.
- **Slovensko:** Slovenský podíl větru a slunce na spotřebě elektřiny bude v roce 2030 nejmenším v celé EU, přibližně 5 %. Součet všech dostupných fondů EU pro období 2021-2027 se bude rovnat 25 % slovenského ročního HDP, díky kterým bude možné podpořit ambicióznější investiční plány, včetně instalace obnovitelných zdrojů.
- **Česko:** V roce 2030 bude mít Česko nejmenší podíl elektřiny z obnovitelných zdrojů ve spotřebované elektřině (kolem 18 %). Součet všech dostupných fondů EU pro období 2021-2027 se bude rovnat 17 % českého ročního HDP. Nicméně za období 2014-2020 Česko pravděpodobně nevyčerpá ani polovinu alokovaných zdrojů z fondů EU!

[13] Data on NECPs: <https://ember-climate.org/wp-content/uploads/2020/10/Vision-or-Division-Ember-analysis-of-NECPs.pdf>

**This media briefing is published by Climate Action Network (CAN) Europe in DECEMBER 2020.**

**Climate Action Network (CAN) Europe is Europe's leading NGO coalition fighting dangerous climate change. With over 170 member organisations from 38 European countries, representing over 1.500 NGOs and more than 47 million citizens, CAN Europe promotes sustainable climate, energy and development policies throughout Europe.**

**Contact: Nicolas Derobert, Head of communications, [nicolas@caneurope.org](mailto:nicolas@caneurope.org)**